

ทรงเปี่ยมอัจฉริยภาพ ด้าน “การถ่ายภาพ”

ด้วยพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ หลากหลายด้าน ทำให้ท่านเป็นบุคคลที่เป็นตัวอย่างให้
แก่คนไทยและคนทั่วโลก หลาย ๆ คนเดินตามรอยในสิ่งที่ท่านได้ทรงกระทำไว้อย่างแน่วแน่

หนึ่งในพระอัจฉริยภาพของท่านที่เปี่ยมไปด้วยแรงบันดาลใจสู่ผู้ที่เดินรอยตาม นั่นคือ

“พระอัจฉริยภาพด้านการถ่ายภาพ”

กล่อมตัวแรก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงคุ้นเคยกับการถ่ายภาพมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ด้วยในครอบครัวเล็ก ๆ
อันประกอบด้วยพ่อแม่และลูก ๓ คนนี้ มักถ่ายภาพร่วมกันอยู่เสมอ ดังที่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวง
นราธิวาสราชนครินทร์ ทรงพระนิพนธ์ไว้ในหนังสือ “เจ้านายเล็ก ๆ - ยุวกษัตริย์” ว่า

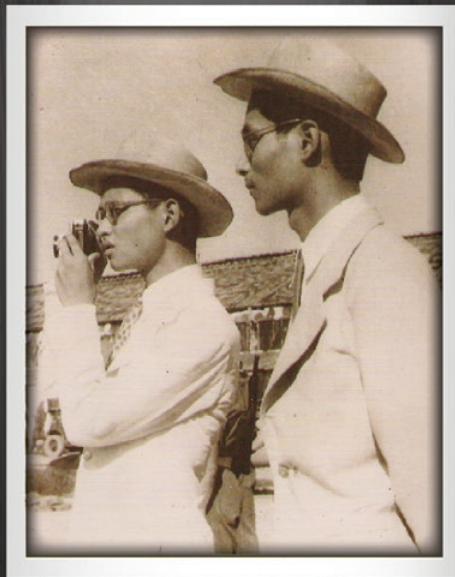
“...เมื่อเราเล็ก ๆ ในวันเกิดของแต่ละคน แม่มักจะพาไปถ่ายรูปที่ร้าน และนอกจากจะถ่ายรูปคนที่วันเกิดแล้ว บางครั้ง
ยังจะถือโอกาสถ่ายรูปกันทั้งครอบครัว...”

เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อยังทรงพระเยาว์ จึงยังแจ่มชัดด้วยภาพถ่ายฝีพระหัตถ์ของสมเด็จพระบรมราชชนนี

“...งานวันเกิดของเด็ก ๆ ตอนเช้าจะใส่บาตรโดยนิมนต์พระมาตามอายุ ปล่อยนก ปล่อยปลา ดูของขวัญ แต่แม่จะเป็น
ผู้ถ่ายรูปหรือถ่ายหนึ่ง...”

กล่าวได้ว่าพระองค์ทรงสืบทอดพระราชอัธยาศัยในการถ่ายภาพมาจากสมเด็จพระบรมราชชนนี

เมื่อพระชนมายุราว ๘ พรรษา ทรงได้รับพระราชทานกล้องถ่ายภาพตัวแรกเป็นกล้องบ็อกซ์เล็ก ๆ ชื่อ โครเน็ต มิดเจ็ต
(Coronet Midget)

ในสมัยนั้นอุปกรณ์การถ่ายภาพไม่เจริญเท่ากับในปัจจุบัน กล้องถ่ายภาพที่ทรงใช้ในระยะเริ่มแรกเป็นกล้องที่ไม่มีเครื่องวัดแสงในตัว การถ่ายภาพจึงใช้พระราชวิจารณ์อย่างรอบคอบละเอียดถี่ถ้วน แต่ด้วยความสนพระราชหฤทัยในการถ่ายภาพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงค่อย ๆ ฝึกฝนด้วยพระองค์เองจากการถามผู้รู้บ้าง จากการศึกษา จากตำราถ่ายภาพบ้าง จนสามารถใช้กล้องได้ชำนาญขึ้น สมเด็จพระบรมราชชนนีจึงได้ประทานเงินสมทบกับพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ที่ทรงสะสมไว้ ทำให้ทรงสามารถซื้อกล้องถ่ายภาพอย่างดีได้เป็นกล้องแรกเมื่อพระชนมายุ ๑๘ พรรษา

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ ทรงเล่าถึงเหตุการณ์เกี่ยวกับความละเอียดถี่ถ้วนในการซื้อกล้องของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ไว้ว่า

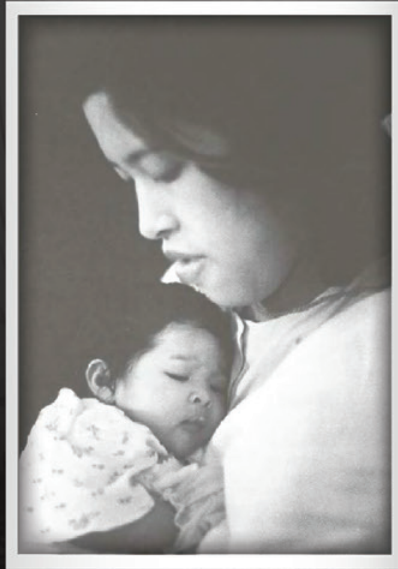
“ในวันแรกที่เสด็จฯ เข้าไปในร้านขายของกล้องถ่ายรูป ทรงซื้อกล้องมากลองหนึ่ง และไม่กี่สัปดาห์ต่อมา ก็เสด็จฯ กลับไปยังร้านนั้นใหม่ ในครั้งหลังนี้ทรงรับสั่งถามคนขายอยู่เป็นเวลานานจนเขางงไปหมด ต้องกราบบังคมทูลลาเข้าไปตามคนข้างในอีกคนหนึ่งออกมาถวายคำอธิบาย ทรงรับสั่งถามเป็นภาษาฝรั่งเศสอย่างละเอียดถี่ถ้วน ผลสุดท้ายก็จนแต้มไปอีกหนึ่งคน ต้องเข้าไปตามผู้เชี่ยวชาญเพื่อมาถวายคำแนะนำในที่สุดก็ส่งตัดสินพระราชหฤทัยซื้อ คราวนี้ซื้อมากมายหลายอย่างด้วยกันทั้งเลนส์และอุปกรณ์ต่าง ๆ”

ภาพสำคัญขบในหลวง

ภาพสำคัญนี้คือภาพที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ได้ ทรงถ่ายรูปหมู่ของคณะบุคคลที่เข้าเฝ้าฯ ครั้งเมื่อยังทรงศึกษาอยู่หน้าเมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ โดยมีหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ยืนอยู่ด้านหลัง โดยที่ไม่สามารถเห็นหน้าได้ชัด พระองค์จึงได้รับสั่งว่า

“ยูฮู คนข้างหลังโผล่หน้ามาหน่อยซิ”

หลังจากนั้นได้ทรงนำภาพนั้นมาตัดเฉพาะใบหน้าของหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ที่ออกมา และเก็บไว้ในกระเป๋าทรงถือ ภาพถ่ายภาพนี้จึงนับเป็นภาพถ่ายสำคัญของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙

ภาพความสุขในครอบครัว

เมื่อเสด็จขึ้นครองราชสมบัติใหม่ ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ โปรดที่จะถ่ายภาพสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมพระราชโอรสและพระราชธิดา ด้วยจะทรงบันทึกเป็นพระราชประวัติส่วนพระองค์ และเพื่อให้เป็นแบบอย่างความสุขของครอบครัว

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเล่าถึงสมุดเก็บภาพถ่ายฝีพระหัตถ์ไว้ในบทพระราชนิพนธ์คำนำของหนังสือ “ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ว่า

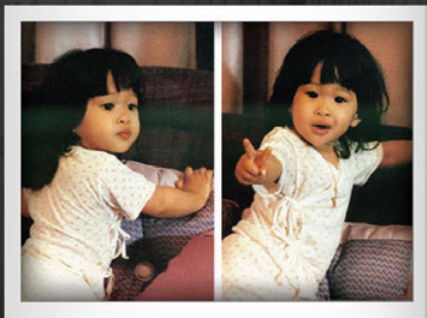
“...ภาพในสมุดมีหลายอย่าง เช่น รูปครอบครัวภาพลูก ๆ ตั้งแต่แรกเกิดจนโตขึ้นเป็นระยะ ๆ ตัวข้าพเจ้าเองมีรับสั่งว่า ถ่ายภาพได้ยากมากเพราะว่าทุกคนอยู่ไม่สุข”

การศึกษาเรียนรู้

นับเนื่องจากกล้องบ็อกซ์ตัวเล็ก ๆ ต่อมาจนถึงปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงใช้กล้องที่ผลิตออกจำหน่ายอีกหลายรุ่นหลายยี่ห้อ ทั้งกล้องที่ผลิตในประเทศเยอรมนี รัสเซีย และญี่ปุ่น ทรงใช้ฟิล์มหลากหลายขนาดตั้งแต่ขนาด ๑๓๕ มม. จนถึงขนาด ๑๒๐ มม. และขนาดพิเศษ ซึ่งกล้องที่โปรดมากเป็นกล้องแบบมาตรฐานที่ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีมากนัก ดังที่หม่อมเจ้าการวิก จักรพันธ์ ทรงเขียนไว้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ว่า

“...แต่ไหนแต่ไรมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงโปรดภาพธรรมดา ถ่ายด้วยกล้องธรรมดาเลนส์ธรรมดาที่ติดมากับกล้องจะทรงใช้การดัดแปลงอย่างเดี๋ยวก็คือตัดขอบเพื่อให้องค์ประกอบบังคับตาให้นอนอยู่ในรูป แต่ต้องกลับมาที่จุดสำคัญทุกทีไป...”

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ยังสนพระราชหฤทัยในด้านเทคโนโลยีในการถ่ายภาพ ครั้งหนึ่งทรงคิดค้นหาเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการถ่ายภาพ ทรงนำแว่นกรองแสงพิเศษติดหน้าเลนส์ ลักษณะเป็นแผ่นใส ส่วนบนเป็นสีฟ้า ส่วนล่างเป็นสีแสด เมื่อถ่ายภาพจะได้ส่วนบนเป็นสีฟ้าและส่วนล่างเป็นสีแสด พระองค์ทรงใช้แว่นกรองแสงนี้ทดลองฉายพระฉายาลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ทำให้สีของสิ่งต่าง ๆ ในภาพ เช่น ชุดฉลองพระองค์ พระเก้าอี้ พระวิสูตร พรม เป็นสีสดคล้องสัมพันธ์เข้าเป็นสีชุดเดียวกัน พระองค์ทรงประดิษฐ์แว่นกรองพิเศษนี้ในขณะที่ยังไม่มีบริษัทใดผลิตแว่นกรองแสงเพื่อใช้ในการถ่ายภาพมาก่อน

ล้างฟิล์มและขยายภาพสี

ในยุคที่ยังไม่มีกล้องดิจิทัล ทรงคิดคำนวณการใช้ฟิล์มอย่างประหยัดที่สุด และได้ทรงศึกษาทดลองล้างอัดขยายภาพ ทั้งภาพขาวดำและภาพสี ทรงจัดทำห้องมืดสำหรับล้างและอัดภาพขึ้น ในบริเวณชั้นล่างของตึกที่ทำการสถานีวิทยุ อ.ส. (อ.ส. ย่อมาจาก พระที่นั่งอัมพรสถาน) สำหรับล้างฟิล์มและขยายภาพสี โดยใช้เครื่องล้างและเครื่องขยายภาพสีอัตโนมัติ แบบที่ใช้ในห้องปฏิบัติการมาตรฐานทั่วไป พระองค์ทรงทราบเรื่องทฤษฎีสีเป็นอย่างดี และทรงศึกษาการควบคุมเครื่องล้างและขยายภาพสีอัตโนมัติ จนสามารถอัดขยายภาพสีและแก้สีภาพด้วยพระองค์เอง ด้วยความสนพระราชหฤทัยในเรื่องการถ่ายภาพ และพระปรีชาสามารถในการถ่ายภาพ ประกอบกับมีพระราชประสงค์จะทรงใช้ประโยชน์จากภาพถ่ายอย่างกว้างขวาง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดตั้งส่วนช่างภาพส่วนพระองค์ขึ้นในสำนักพระราชวัง เพื่อทำหน้าที่บันทึกภาพล้างอัดขยายภาพ อนุรักษ์ภาพ และบริการภาพแก่ผู้มาติดต่อขอไปใช้ประโยชน์

ทรงหน้าที่ช่างภาพส่วนพระองค์มาก่อน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ยังทรงเคยทำหน้าที่เสมือนช่างภาพส่วนพระองค์ในขณะตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล อีกด้วย เมื่อขึ้นครองราชสมบัติแล้ว ก็ทรงโปรดถ่ายภาพสิ่งต่าง ๆ เป็นประจำ ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์ของพระองค์ปรากฏบนปกนิตยสารต่าง ๆ เสมอ เช่น วารสารสแตนดาร์ดของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสด้วยพระอารมณ์ขันแก่คนใกล้ชิดว่า

“ฉันเป็นกษัตริย์ก็จริง แต่ฉันก็ยังมิอาชีพเป็นช่างภาพของหนังสือพิมพ์สแตนดาร์ด ได้เงินเดือนเดือนละ ๑๐๐ บาท ตั้งหลายปีมาแล้ว จนบัดนี้ก็เห็นเขายังไม่ขึ้นเงินเดือนให้สักที เขาก็คงถวายไว้เดือนละ ๑๐๐ บาทอยู่เรื่อยมา”

พระปรีชาสามารถด้านการถ่ายภาพได้ขจรขยายไปในวงการถ่ายภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วย สมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทยได้ทูลเกล้าฯ ถวายเข็มทองศิลปะการถ่ายภาพแด่พระองค์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ นอกจากนี้ ราชสมาคมถ่ายภาพแห่งสหราชอาณาจักร (The Royal Photographic Society of Great Britain) ได้กราบบังคมทูลเชิญให้ดำรงตำแหน่งราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (Honorary Fellow) และสหพันธ์ศิลปะการถ่ายภาพนานาชาติ (Federation International de l'Art Photographique) ได้ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายเกียรติบัตรสูงสุด (Honorary Excellent FIAP) อีกด้วย